

El vestit, un llenguatge personal

Per TERESA SUNYÉ

Psicòloga clínica. Psicoterapeuta. Psicoanalista.

Fotografies: CDMT, QUICO ORTEGA

“La toilette ... est pour toutes les femmes, une manifestation constante de la pensée intime, un langage, un symbole”.

Honoré de Balzac

“El traje es un elemento indiscretísimo porque inmediatamente nos sugiere cosas que, sin él, no podríamos conocer”.

Margarita Rivière

CDMT, NR. 15013.

Les persones som éssers socials, necessitem als altres, comunicar-nos-hi. Per fer-ho hem desenvolupat diferents llenguatges. Possiblement el que tenim més present és el de la paraula. Tanmateix no és l'únic: el vestit és la forma més immediata que tenim de presentar-nos als altres, de suggerir impressions, de dialogar. El vestit parla del moment històric que vivim, de la societat que formem part, l'àmbit social en el que ens movem, dels nostres estats d'ànim... Vestir-nos és un acte tan quotidià i diari que sovint se'ns passa per alt tota la gran significació que conté. El vestit és portador d'un sentit, és un llenguatge que s'emmarca dins dels codis de lectura d'una societat determinada. Alhora, la persona que el vesteix transmet a través d'ella missatges als altres. D'aquest aspecte del vestit en són molt conscients les persones amb una imatge pública o que representen institucions. Un exemple recent el tenim en l'impacte mediàtic que va suposar l'aparició del papa Francesc amb una túnica blanca i mocassins gastats. La seva imatge va fer arribar, fins i tot a les persones que no van escoltar o llegir les seves paraules, un missatge: senzillesa. El papa Francesc va condensar amb la roba que portava una determinada concepció de la religió.

A través del vestit podem estudiar les modificacions que viu una societat en diferents àmbits: els avenços tecnològics, les zones corporals considerades adequades per poder ser mostrades o tapades segons criteris històrics de pudor, etc. Seguir la història d'una peça del vestuari ens permet conèixer aspectes culturals, socials, polítics, tecnològics i també simbòlics d'una cultura. Així, seguir el fil conductor de l'ús dels pantalons tancats per la dona en la societat occidental i la seva popularització al llarg del segle xx, ens permet fer un recorregut de la lluita de les feministes per la igualtat dels sexes i de les condicions històriques i culturals que ho van fer possible. La història de la apropiació de l'ús dels pantalons tancats per la dona ens mostra com la conquesta de l'autèntica ciutadania femenina exigia també una veritable revolució de les aparences.

El vestit que triem influència completament la nostra actitud: no ens sentim ni ens movem igual vestits d'una manera o d'una altra. La percepció del nostre cos, els nostres gestos i actituds, es modifica i actuem diferent amb roba de festa,

per anar a treballar o per jugar a tennis. El vestit fa variar el comportament donat que s'integra al cos i passa a formar part de la imatge que en tenim. No veurem amb la mateixa mirada, percepció i interès un home amb vestit i corbata o amb xandall; una dona no és la mateixa ni reenvia els mateixos missatges amb una roba escotada i sabates de talons alts o amb texans i sabatilles.

El vestit amb la seva aparença de futilitat i la seva quotidianitat, és un reflex de nosaltres; amb ell transmetem missatges als altres i llegim de forma conscient o inconscient els que ens arriben. Comuniquem la imatge que tenim de nosaltres; parlem de la relació que establim, temem o desitgem amb els altres; del nostre benestar o malestar; dels anhels més o menys conscients; de la nostra història personal, també de les emocions que ens habiten; dels nostres gustos, desitjos, aspiracions, estats d'ànim. És un llenguatge creat per nosaltres, adreçat a un mateix però sobretot als altres. Un llenguatge que reflecteix aspectes personals conscients però també de propis que desconeixem. Més enllà d'un simple tros de tela, el vestit parla, revela nombrosos secrets, diu el que els nostres pares ens han transmès, explicita la forma en què el cos és viscut, com s'amaga, com s'ensenya. Encarna una història, un desig, una necessitat, una referència, una marca social, una pròtesi.

La nostra vestimenta és molt menys anodina o fútil del que es voldria creure. Té una ànima, un paper, una funció pròpia, singular i individual segons la relació que cada persona hi estableix. Trobem dones que entren en una i una altra botiga per comprar compulsivament fins a deixar buida la targeta de crèdit buscant aquella feminitat que no troben en elles. Hi ha homes que van fins aquella botiga selecta a comprar camises per donar l'imatge buscada d'elegància

CDMT, NR. 12460. ◀

CDMT, NR. 15478. ▲

que els fa sentir-se atractius davant d'una possible parella. Hi ha qui es vesteix amb robes i fulards negres per tapar un cos rebutjat fins a la sacietat; qui dorm agafada a la manta per sentir l'olor del home que ja no hi és... Aquestes i moltes altres històries particulars són un reflex de la relació emocional que establim amb la roba.

El vestit protegeix de les intempèries i de les mirades indiscretes, però és també passatge, transició entre el cos nu de l'univers íntim al cos socialitzat vestit. S'acomoda al cos formant la segona pell amb la que ens presentem, ens donem a veure, mirem i ens toquem. És el que forja una imatge de nosaltres, la primera impressió que rep qui ens mira; la pell amb la que acollim una abraçada reconfortant, un cop d'espatlla que diu "molt bé, endavant". El vestit és la segona pell que s'arrapa al cos, que senyala corbes, pits, anques, cames; o que el deixa uniforme amb túniques, vestits amplis, faldilles llargues. Mostra i alhora amaga, calla la mirada i l'incita, és una barrera i una promesa; és seducció i prohibició. Forma part de nosaltres, toca la nostra pell, l'escollim entre molts d'altres, el sentim nostre i, al mateix temps, forma part de l'exterior, recull les mirades dels altres.

Quan ens mirem en el mirall de casa, en el d'una botiga, en els ulls dels altres, ens veiem amb una mirada impregnada de la nostra autoestima. Les imatges que ens arriben contenen la percepció que tenim de nosaltres i del nostre cos. És una mirada que porta les ulleres de les nostres valoracions subjectives, una mirada actual vestida per la forma en que hem estat mirats, vistos, valoritzats,

CDMT, NR. 14688.

estimats en la nostra infància. Els sentiments que tenim sobre nosaltres mateixos, la forma de mirar-nos amb afecte, rebuig, desgana, estimació... es constitueixen des de molt petits en l'interacció que tenim amb les figures estimades. La mirada de la mare, i després la del pare, conformen la construcció psíquica i la identitat subjectiva de l'infant. Pels gestos amb els que la mare té cura del seu nadó, les paraules que li adreça, la mirada que li dirigeix, juntament amb les del pare, són el mirall que donarà a l'infant l'imatge de si mateix que l'acompanyarà en la seva trajectòria vital.

No ens vestim igual en les diferents etapes de la nostra vida; el vestit és una eina que ens ajuda a construir i reconstruir la nostra imatge segons el moment vital. Així, en l'adolescència té una gran importància per marcar la diferenciació amb les figures parentals adultes, per integrar-se amb els grups d'iguals. Després de moments d'impacte vital sovint modifiquem la manera de vestir-nos com a forma d'integrar-nos en una nova etapa. És freqüent que una separació o divorci vagi acompanyada d'un canvi de vestuari ja que és un mitjà simbòlic per deixar enrere una època amb el desig de començar-ne una de nova.

CDMT, NR. 18292.

El vestit també pot ser un focus de conflicte quan és utilitzat per la persona com una eina inconscient per resoldre aspectes personals que li són problemàtics. Llavors es torna un mitjà per expressar aspectes emocionals que procuren malestar i que troben en el vestuari la forma de manifestar-se. Les persones amb una autoestima deficitària poden fer servir el vestit per reparar una imatge d'elles mateixes amb la que no s'hi troben còmodes. Donar una importància extrema a la pròpia aparença sovint és testimoni del desig de compensar una certa fragilitat emocional. És una forma de trobar la seguretat per mitjà de la imatge que es projecta, buscant per aquesta via una mirada d'acceptació, d'estimació, de vàlua. Mitjançant les aparences es cerca una aprovació i estima de l'altre quan internament es dubta de la pròpia. En l'extrem oposat trobem les persones que no donen cap importància a la seva forma de vestir, es desentenen de la seva aparença. Aquí el que copsem és una escassa valorització, una certa desídia vers elles mateixes. L'ànim depressiu sovint queda reflectit en el vestuari al que es transmet el malestar d'un mateix.

Hi ha qui es vesteix sempre igual i es repetitiu en la tria del vestuari, invariable en el color, sense creativitat. La impossibilitat de canvi assenyala una interioritat fràgil, una relació amb si mateix extremadament rígida, on el joc i la fantasia no hi tenen gaire lloc. La rigidesa en la vestimenta pot ser el suport d'una identitat vacil·lant. Mirar-se en el mirall i veure's sempre igual esdevé una forma de reforçar una identitat fràgil.

CDMT, 14128.

CDMT, NR. 14678.

CDMT, NR. 12502.

CDMT, NR. 13499.

La vivència que tenim del nostre cos la projectem en els vestits que utilitzem per recobrir-lo. Si és estimat i valoritzat en tindrem cura de presentar-lo amablement. Quan hi ha dificultats en la vivència emocional amb el propi cos sovint s'utilitzen robes que tendeixen a amagar-lo de les mirades dels altres, ja sigui perquè és viscut amb un pes excessiu o escàs, mancat d'atractiu o directament rebutjat. També la compra compulsiva de vestits ens fa pensar en les dificultats de viure'l amb estimació. Es busca en cada nou vestit una mirada on trobar aquella imatge desitjada, tan anhelada d'acceptació i estima que per un moment s'ha pogut contemplar fugisserament en el mirall de la botiga o s'ha cregut veure en els ulls de la dependenta, però que desapareix tant bon punt es trepitja el carrer.

Si la imatge que tenim de nosaltres és suficientment bona el vestit esdevé un dels elements lúdics que disposem per enriquir la nostra vida. Comprar-ne, emprovar-ne, compartir-lo, modificar-lo, coordinar-lo amb diversos complements, combinar-lo amb diferents peces del nostre armari, pot ser una font de diversió i creativitat; una manera de gaudir del nostre cos assaborint el plaer de sentir-nos atractius, una eina en el joc de la seducció, un interlocutor dels diferents estats d'ànim i una companyia en les diverses etapes de la trajectòria vital. ●

BIBLIOGRAFIA

- BARD, CH, *Une histoire politique du pantalon*, Éditions du Seuil, Paris 2010.
- BALZAC, H, *Traité de la vie élégante*, Éditions Payot & Rivages, Paris, 2012.
- RICARD, É, TAÏEB, L, *Rien à me mettre!*, Éditions Albin Michel, Paris, 2012
- RIVIÈRE, M. *La moda, ¿comunicación o incomunicación?* Editorial G. Gili. Barcelona. 1977.
- SQUICCIARINO, N, *El vestido habla*, Editorial Cátedra, Madrid, 2012.